

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Кафедра політології та державного управління
Буковинський політологічний центр

ПОЛІТОЛОГІЧНІ ТА СОЦІОЛОГІЧНІ СТУДІЇ

Збірник наукових праць

Т о м ХІІ

Тематичний випуск

**Політичні виміри
процесів європейської інтеграції**

Чернівці
«Букрек»
2013

УДК 321.01.:316

ББК 66.0.+60.5

П50

*Друкується за ухвалою Вченої ради
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

Редколегія випуску:

Круглашов А.М. – доктор політичних наук, професор (голова редколегії)
Бурдяк В.І. – доктор політичних наук, професор (заступник голови редколегії)
Ротар Н.Ю. – доктор політичних наук, професор (відповідальний секретар)
Цікул І.В. – кандидат політичних наук (науково-технічний секретар)
Буркут І.Г. – кандидат історичних наук, доцент
Варзар І.М. – доктор політичних наук, професор
Василенко С.Д. – доктор політичних наук, професор
Горбатенко В.П. – доктор політичних наук, професор
Добрянський О.В. – доктор історичних наук, професор
Кармазіна М.С. – доктор політичних наук, професор
Картунов О.В. – доктор політичних наук, професор
Кресіна І.О. – доктор політичних наук, професор
Лукул Т.Я. – доктор політичних наук, професор
Макар Ю.І. – доктор історичних наук, професор
Пірен М.І. – доктор соціологічних наук, професор
Федуняк С.Г. – доктор політичних наук, професор
Фісанов В.П. – доктор історичних наук, професор
Юрійчук Є.П. – доктор політичних наук, доцент

Науковий редактор – *А.М. Круглашов*

Рецензенти:

Василенко С.Д. – доктор політичних наук, професор
Крушинський В.Ю. – доктор політичних наук, професор

Адреса редколегії:

Кафедра політології та державного управління, факультет історії,
політології та міжнародних відносин, Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, вул. Коцюбинського, 2, Чернівці, 58012,
тел.: (0372) 523053, факс: (0372) 557182.

E-mail: eurostud@cv.ukrtel.ua

© ЧНУ, 2013

© Автори, 2013

© Видавничий дім «Букрек», 2013

ISBN 978-966-399-534-2

ЗМІСТ

ВСТУП	13
 Розділ I	
Методологічні проблеми дослідження та викладання інтеграційних процесів	
<i>Анатолій Круглашов, Марін Герман</i> Сучасні теоретичні інтерпретації євроінтеграційних процесів постсоціалістичних суспільств	15
<i>Анатолій Лисюк</i> Политическое лидерство в европейском союзе: структурно-функциональные характеристики	31
<i>Ігор Мельничук</i> Еволюція основних теоретико-методологічних підходів до вивчення сутності інтеграційних процесів у сучасному світі	46
<i>Роман Калитчак</i> Дидактичне забезпечення викладання європейської інтеграції у Львівському національному університеті імені І. Франка	60
<i>Павло Молочко</i> Європейські студії у науково-дослідному полі кафедри політології та державного управління ЧНУ імені Юрія Федьковича	70
<i>Олександр Рибак</i> Методологічні принципи вимірювання політичних ризиків функціонування інститутів ЄС	107
<i>Галина Утко</i> Теоретичні підходи до дослідження дипломатії та дипломатичної служби Європейського Союзу	119

Ігор Фортельний

Європейське співтовариство – ключовий зовнішній фактор впливу на трансформаційні процеси в пострадянських країнах.....	132
--	-----

Розділ II**Європейські політики:
інституційний та функціональний виміри****Юрій Шведа**

Європейська партійна система та її вплив на національні партійні системи	145
--	-----

Петро Байковський, Ігор Зінько

Механізми впливу політичних партій на процес прийняття рішень в Європейському Союзі	154
---	-----

Ігор Недокус

Територіальна реорганізація та «раціоналізація» місцевого управління в країнах Європейського Союзу.....	167
---	-----

Євгеній Трещенков

Права человека во внешних связях Европейского Союза в период кризиса.....	180
---	-----

Наталія Карпчук

Комунікаційна політика Європейського Союзу як механізм залучення громадян	191
---	-----

Антон Шкуро

Процедурні особливості прийняття рішень в ЄС	201
--	-----

Аліна Тодоріко

Політична довіра як чинник інституціональної ефективності ЄС	214
--	-----

Олексій Кандюк

Трансатлантичні відносини в умовах поглиблення європейської інтеграції.....	222
---	-----

<i>Маріанна Деркач</i> Міграційні процеси в Європейському Союзі: кордони, безпека, інтеграція	234
<i>Оксана Капінус</i> Формалізація двосторонньої співпраці Європейського Союзу та Швейцарської Конфедерації	241
<i>Євгенія Юрійчук</i> Роль Венеціанської комісії у демократизації законодавства про мирні зібрання держав СНД у контексті виборчого процесу	255
<i>Валентина Богатириць</i> Управління етнонаціональними конфліктами в умовах євроінтеграційного простору	267

Розділ III **Національні виміри** **європейських інтеграційних процесів**

<i>Małgorzata Niewiadomska-Cudak</i> Próby wprowadzenia parytetów i kwot w zapisach ustawowych w Polsce na przestrzeni ostatnich dwudziestu lat	279
<i>Andrzej Kobus</i> Kontakty polskiej opozycji politycznej z ukraińskim ruchem dysydenckim	299
<i>Сергій Швидюк</i> Регіональна політика Польщі: ретроспектива і погляд у майбутнє.....	313
<i>Олександра Гісса</i> Проблема «євроскептицизму» в Польщі (на прикладі діяльності політичних партій).....	326

Андрей Ролёнок Ресоветизация исторической памяти и «Идея Еврорпы» в белорусском идеологическом дискурсе	336
Юлия Котская «Восточное партнёрство» для Беларуси: новый вызов и старые тупики	371
Аліса Жуковська Відношення інститутів громадянського суспільства Болгарії до євроатлантичного та європейського курсу держави.....	381
Євгенія Артёмова Політичний євроскептицизм: угорська модель	394
Галина Івасюк Роль Німеччини у формуванні об'єднаної Європи	405
Любов Мельничук Ратифікація як структурний компонент євроінтеграції Румунії	415

Розділ IV

Україна в процесах європейської інтеграції

Наталія Ротар Роль офіційного євроінтеграційного дискурсу в оновленні політичних ідентичностей громадян України: регіональний вимір	430
Ірина Цікул Принципи формування Євроінтеграційного парламентського дискурсу	448
Юрій Мацієвський Міжнародна ізоляція гібридних режимів: випадок України	460

Олена Осельська

Кризові тенденції в Європейському Союзі та перспективи залучення України у великі інтеграційні проекти 472

Ігор Жовква

Стратегічне партнерство України і Польщі у контексті євроінтеграційних процесів у Східній Європі (1995-2005 рр.)..... 483

Руслан Мухаметов

Украина между Евросоюзом и Россией: опыт геополитического анализа 494

Георгій Боднараш

Євроінтеграційний дискурс парламентських партій України, Румунії та Республіки Молдова 506

Оксана Докаш

Політика формування та характер місцевих органів влади та управління Західної України (вересень 1939 – червень 1941 рр.): спроба структурно-функціонального аналізу 520

Розділ V

Огляди та рецензії

Анатолій Круглашов

Новий етап розвитку європейських студій в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича..... 534

Олексій Колесников

Європейські студії в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича: досвід НДІ Європейської інтеграції та регіональних досліджень 538

Ігор Недокус

Впровадження Європейських стандартів державної служби в Україні як напрям наукових досліджень кафедри політології та державного управління 544

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ 554

images historical newcomers, especially as the European past. Allocated model of regional identity is not coincidental to the Chernivtsi region, because it is such an option searches the regional identity is characteristic of economically weak regions.

Key words: official discourse, political identity, regional identity, European integration .

Ірина ЦІКУЛ

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ПАРЛАМЕНТСЬКОГО ДИСКУРСУ

Парламентський дискурс за чіткими ознаками суб'єктності, типологічними особливостями й інформаційними класифікаторами становить усталену в плані дослідження історії парламентаризму категорію та динамічну складову законодавчого процесу в структурі політичної комунікації. Аналіз та узагальнення наукових підходів до визначення змісту поняття «парламентський дискурс» дозволили виокремити даний тип як різновиду політичного дискурсу. У статті автор на основі розкриття змісту, встановлення меж, виявлення й узагальнення ознак та окреслення особливостей парламентського дискурсу, визначає принципи формування євроінтеграційного парламентського дискурсу.

Ключові слова: демократизація, політична комунікація, дискурс, політичний дискурс, парламентський дискурс.

Інтенсивний розвиток комунікаційних технологій, що простежується на зламі XX–XXI ст., значно полегшив вироблення та розповсюдження соціально значущої інформації і сприяв формуванню глобального інформаційного простору, до якого вдалося залучити цілі співтовариства, політичні, економічні, релігійні та культурні інститути. Сучасні засоби масової комунікації, передаючи невідомі раніше об'єми інформації мільйо-

нам людей, справляють значний вплив на різні сфери життя суспільства, відображаючи та формуючи громадську думку. Можна оптимістично стверджувати, що за своєю об'єктивною природою нові комунікаційні технології повинні сприяти демократизації всіх сфер суспільного життя. Проте в силу не менш об'єктивно існуючої нерівномірності доступу до джерел інформації було б помилковим заперечувати реальну можливість концентрації управління інформаційними потоками в руках достатньо вузького кола осіб.

Проблеми комунікації займають важливе місце у спектрі гуманітарних досліджень. Усвідомлення того, що будь-яке спілкування визначає вербальну форму в якості основної, змушує дослідників суспільно-політичних процесів звертати увагу на мовну складову даних феноменів. Сучасне гуманітарне знання (політологічне, соціологічне, психологічне, лінгвістичне тощо) об'єднує загальний об'єкт наукового дослідження – сукупність комунікативних актів, дій і реакцій на них. Кожну з гуманітарних наук в цьому об'єкті цікавить певна складова комунікативного процесу в цілому. Для лінгвістів це, насамперед, система засобів вираження, вербальні механізми комунікації. Для психологів – сам процес комунікації. Для політологів – роль різних компонентів влади в політичній комунікації, їх цілі та завдання. Кожен з цих фахівців будує свої моделі політичної комунікації та визначає власні шляхи аналізу об'єкта.

Поряд з цим останнім часом простежується неухильне зростання наукового інтересу до дослідження політичного дискурсу. Метою статті виступає визначення принципів формування євроінтеграційного парламентського дискурсу на основі розкриття змісту поняття, встановлення меж, виявлення і узагальнення ознак та окреслення особливостей парламентського дискурсу.

Різним аспектам політичного дискурсу та конкретним його формам присвячена велика кількість статей і монографій. Зокрема, до теперішнього часу опубліковано ряд наукових праць, в яких узагальнюється внесок різноманітних ідейних течій, шкіл і окремих учених в розробку загальної теорії політичного дискурсу та вивчення конкретних його видів.

Класичними працями, в яких досліджуються проблеми дискурсу, можна назвати твори Ю. Габермаса, Т. Ван Дейка, М. Фуко та М. Гайдегера. Деякі аспекти політичного дискурсу знаходять своє відображення в роботах зарубіжних та вітчизняних науковців, серед яких слід відзначити М. Гаврилову, М. Ільїна, Є. Кожем'якіна, П. Кузьміна, О. Міхальову, В. Павлуцьку, Є. Переверзева, Г. Почепцова, Є. Шейгал, Дж. Сейдел та М. Гейса та ін. [14; 15; 18; 20; 22].

Політика – це колективна, складноорганізована та цілеспрямована діяльність, яка потребує налагодження комунікативних зв'язків між державою і громадянами, між окремими представниками влади й окремими громадянами. З моменту свого виникнення політика є найважливішим джерелом і механізмом організації спільної життєдіяльності людей, потужною зброєю цілеспрямованих перетворень в житті суспільства. Політика виникає там, де індивіди живуть в межах певних територіальних, національних, соціальних чи інших організованих утворень та відчувають потребу в зміні оточуючої соціальної дійсності. Політика існує там, де взаємодія індивідів у рамках вищезазначених утворень відбувається з допомогою вербальних (мова) та невербальних (політичні символи) засобів. Політика не може існувати поза діяльністю окремих індивідів, соціальних груп і спільностей, поза політичною комунікацією, яка пов'язує та спрямовує суспільно-політичне життя. Політична комунікація являє собою сукупність процесів інформаційного обміну та передачі політичної інформації, що структурують політичну діяльність і надають їй нового значення [3, с. 36.].

На думку французького соціолога Р.-Ж. Шварценберга, політична комунікація – це процес передачі політичної інформації, за допомогою якого інформація циркулює між різними елементами політичної системи, а також між політичною і соціальною системами. Безперервний процес обміну інформацією здійснюється як між індивідами, так і між керуючими та керованими з метою досягнення консенсусу [21, с. 174].

Вітчизняні політологи, розглядаючи політичну комунікацію, розуміють під нею процес циркуляції політичної інформації,

який структурує функціонування суб'єктів і об'єктів політичної системи та інститутів громадянського суспільства, формує політичну культуру та соціальні настрої громадян. [17, с. 347-348].

Політична комунікація – це смисловий аспект взаємодії суб'єктів політики шляхом обміну інформацією в процесі боротьби за владу або її здійснення. Вона пов'язана з цілеспрямованою передачею та вибіркоким прийомом інформації, без якої неможливий політичний процес. За допомогою комунікації передаються три основні типи політичних повідомлень: спонукальні (наказ, переконання); власне інформативні (реальні або вигадані відомості); фактичні (відомості, пов'язані зі встановленням і підтримкою контакту між суб'єктами політики) [6, с. 16].

Зважаючи на наведені вище визначення, можна зробити висновок, що важливою складовою політико-комунікаційних процесів є передача, переміщення та обіг політичної інформації. Політична інформація являє собою сукупністю знань, відомостей і повідомлень про явища, факти та події політичної сфери суспільства. З її допомогою передаються політичний досвід і знання, структурується політичне життя, координуються зусилля людей, відбувається їх політична соціалізація й адаптація.

Комунікація у сфері політики, або політична комунікація, подібно до будь-яких інших комунікаційних актів, може переслідувати різну мету, зокрема передачу інформації, зміну думки або зміну поведінки. Проте ключовою в цьому процесі, поза сумнівом, виступає зміна поведінки, оскільки саме вона становить стрижень владно-управлінських відносин у суспільстві. Циклічність політичної комунікації, на яку вказує наявність зворотнього зв'язку, дозволяє розглядати її як складову політичного процесу, без якої сам цей процес представляється неможливим. Відповідно, використання засобів масової комунікації і контроль над змістом повідомлень, що передаються, виступає в інформаційному суспільстві однією з обов'язкових умов для утримання, реалізації, а в певних випадках і завоювання влади. Таким чином, політичну комунікацію мож-

на розглядати також як особливий вид політичних відносин, за допомогою якого домінуючі в політиці суб'єкти регулюють виробництво і розповсюдження суспільно-політичних ідей [10, с. 308]. Виступаючи одним із компонентів політичного процесу, політична комунікація відрізняється від інших видів взаємодії: по-перше, масовим характером сприймаючої сторони, що включає макроспівтовариства, групи та окремих індивідів; по-друге, особливою змістовною значущістю інформації, що передається; по-третє, особливими умовами реалізації комунікативного контакту (політичний режим, політична ситуація).

Простір політичної комунікації, виступаючи своєрідним соціально-інформаційним полем політики, структурує політичну діяльність та надає їй нового значення [3, с. 27]. Загалом можна стверджувати, що від ступеня володіння засобами політичної комунікації залежить можливість держави реалізовувати політичні проекти на всіх рівнях.

Політична комунікація має свою власну, особливу мову – так звану мову влади, або політичний дискурс. Як зазначає Г. Лассуелл, мова політики – це мова влади, мова рішень. Вона реєструє рішення і вносить до них поправки. Це бойовий заклик, вердикт і вирок, закон, постанова і норма, спірні питання, коментарі тощо [12, с. 266-267]. Визначення Г. Лассуелла найбільш повно охоплює всі сфери політичного життя, мовою яких є політичний дискурс.

У процесі взаємодії з громадянським суспільством держава та різноманітні суспільні структури намагаються позиціонувати себе, головним чином, за допомогою політичного дискурсу. В даний час політика носить переважно дискурсивний характер, оскільки політичний дискурс обслуговує всі сфери політичного життя суспільства з метою здійснення впливу на реципієнтів. Це, насамперед, пов'язано з тим, що більшість політичних дій, які є мовленнєвими, реалізуються в інформаційному середовищі за допомогою політичної комунікації. У висвітленні політичних процесів інформаційна складова відіграє важливу роль, оскільки уявлення про політику формуються, перш за все, за допомогою інформаційного фону і на

основі політичного дискурсу в засобах масової комунікації. Не останню роль відіграє й той факт, що пряма комунікація між політичними діячами і громадянами ускладнена, що ще раз підкреслює значущість політичного дискурсу.

Незважаючи на збільшення уваги до політичного дискурсу, загальноприйнятого визначення цього явища поки що немає. Разом із цим у сучасній науковій думці існують численні інтерпретації феномена політичного дискурсу, під яким, зазвичай, розуміють знаково-символічний спосіб комунікації, спрямований на виробництво та відтворення знань, образів, сенсів, значень, цінностей, інтерпретацій, які здійснюють функції репрезентації, позиціонування й ієрархізації соціальних суб'єктів в динамічному просторі політичного поля [19]. Багато дослідників (М. Фуко, А. Грамши, Р. Барт, Ю. Хабермас, П. Бурдьє та ін.) дотримуються думки про те, що дискурс – це могутній владний ресурс, який, володіючи знаковим характером, виконує функцію регулювання, розподілу та відтворення владних відносин.

На думку П. Кузьміна, дискурс в політиці можна розглядати як спосіб комунікації, заснований на вербальному та невербальному обміні ідеями, позиціями, поглядами учасників політичного життя у відповідності з їх переконаннями та певними правилами, нормами з метою прийняття політичних рішень [11, с. 223]. За А.М. Барановим, політичний дискурс є сукупністю всіх мовленнєвих актів, що використовуються у політичних дискусіях, а також правил публічної політики, які оформилися згідно з існуючими традиціями та отримали перевірку досвідом [1, с. 39].

Політичний дискурс – це спосіб тлумачення соціальної реальності в ключових термінах політики (перш за все, влади). Політичним дискурсом є певний вид практичної мовної діяльності, що обслуговує політичні процеси та структурований відповідними текстами (поняттями, концептами). Виокремлюючи владний компонент політичного дискурсу, доречно навести визначення російських вчених Є. Переверзєва та В. Кожем'якіна, які під політичним дискурсом розуміють здійснену в певних історичних і соціальних рамках інституційно організовану

та тематично сфокусовану послідовність висловлювань, рецепція яких здатна підтримувати та змінювати відносини домінування та підкорення в суспільстві [15, с. 76]. Відповідно всі комунікативні стратегії переконання в рамках політичного дискурсу слугують одній меті – боротьбі за владу. Спрямування свідомості на боротьбу за владу – це специфічна характеристика політичного дискурсу.

Політичний дискурс – це дискурс, створюваний політиками. Обмежуючи політичний дискурс професійними рамками, діяльністю політиків, можемо відзначити, що політичний дискурс є водночас формою інституціонального дискурсу. Це означає, що дискурсами політиків уважаються ті дискурси, котрі створюються в такій обстановці, як засідання уряду, сесія парламенту, з'їзд політичної партії. Відповідно, дискурс є політичним тоді, коли він супроводжує акт у політичній обстановці. Метою політичного дискурсу є створення підґрунтя для переконання адресатів, мотивація та спонукання до дії [5, с. 377-379]. В теорії політичної комунікації дискурс виступає інструментом вербалізації політичної боротьби та, відповідно, складовою еволюції парламентської моделі демократії.

Політичний дискурс представляє світ політики. До нього входять політичні виступи, офіційні тексти з політичної тематики, наприклад постанови, укази, закони, наукові політологічні статті, газетно-публіцистичні тексти. Кожен із цих різновидів політичного дискурсу має свої цілі. Зважаючи на те, що практично у всіх сучасних демократичних суспільствах одним із найважливіших політичних інститутів є парламент, важливе місце в системі комунікативних відносин між владою та громадськістю належить парламентському дискурсу, оскільки саме мова парламентарів у значній мірі відображає політичну культуру суспільства. Суспільне призначення парламентського дискурсу полягає в тому, щоб навіяти адресатам (громадянам співтовариства) необхідність «політично правильних» дій та оцінок.

Структура парламентського дискурсу визначається переважно ієрархічною (вертикальною) організацією, що відповідає принципам формування, організації і реалізації адміністра-

тивної комунікації. Парламентський дискурс як за змістом, так і за формою багато в чому визначається класифікатором депутатської мотивації, яка, на думку, Д. Герцога, має трирівневу структуру: на вищому щаблі знаходиться потреба у владі, на другому – захист інтересів громадян, далі – потреба у підвищенні професійних знань [8, с. 161].

Для демократичного парламентського дискурсу характерні:

- плюралізм комунікативної поведінки в політичній сфері спілкування (стратегії можуть варіюватися в залежності від типу комунікації, позицій та особистісних характеристик учасників політичної комунікації);
- діалоговість політичного спілкування (незалежність суспільної і політичної діяльності призводить до активізації та розкріпачення учасників комунікації);
- індивідуалізація політичного спілкування (неповторність особистого стилю, унікальність вираження й оформлення ідей і думок різними людьми, збільшення кількості особистісних моделей спілкування у політичному комунікативному просторі);
- розвиток публічної мови (спонтанні виступи, публічне спілкування (інтерв'ю, бесіди, ток-шоу, публічні дискусії, політичні дебати).

Процес соціалізації парламентського дискурсу дозволяє парламентарям встановлювати і підтримувати соціальні стосунки, сигналізувати про свою приналежність до конкретної суспільної групи, утверджувати особистісно-політичну ідентичність, яка повинна відповідати визначальним ідентифікуючим ознакам парламентської партії (депутатській фракції або групі).

Діалоговість парламентського дискурсу суттєво впливає на його зміст. Так, наприклад, засідання погоджувальної ради, корегування порядку денного пленарних засідань, консультації керівників депутатських фракцій і груп, робота в комітетах як складові дискурсу можуть набувати суперечливого забарвлення, оскільки депутат повинен рахуватися з вимогами партійної дисципліни чи консолідованим рішенням профільного комітету [2, с. 105-106].

Парламентський дискурс за чіткими ознаками суб'єктності, типологічних особливостей, інформаційними класифікаторами становить усталену в плані дослідження історії парламентаризму категорію та динамічну складову законодавчого процесу в структурі політичної комунікації. Суб'єктам парламентського дискурсу притаманна інтенція боротьби, ступінь якої багато у чому залежить від предмета, актуальності та тривалості повідомлення. У даному контексті доречно звернутися до класифікації парламентського дискурсу, запропонованої М. Желтухіною. За результатами порівняльного аналізу депутатських виступів дослідниця виділяє у парламентському дискурсі наступні типи повідомлень:

- **інформаційні** – визначаються описовістю, браком конфронтаційних елементів та мінімальним впливом суб'єкта комунікації на адресата;
- **аргументативно-аналітичні** – пов'язані з професійною здатністю до переконання за допомогою логіко-понятійного апарату;
- **імперативні** – властивий ситуаціям, коли пріоритетними стають методи емоційно-експресивного тиску, категоричність суджень, гіперболізація, некоректна метафоричність тощо [9, с. 28-29].

Зауважимо, що окреслені типи парламентського дискурсу перебувають у прямій залежності від його предмета, завдань, що висувуються перед різними політичними силами з метою збільшення кількості прихильників і зазвичай розв'язуються за допомогою застосування або владних, або комунікативних повноважень.

Підсумовуючи, зазначимо, що парламентський дискурс – це багато в чому оцінювальне явище, яке виявляється у тому, як депутатами оцінюється суспільно-політична ситуація в країні чи за її межами: оцінка окремих політичних, соціальних, економічних, культурних подій тощо. Відповідно, емоційність та раціональність в парламентському дискурсі є взаємообумовленими. Залежно від предмета обговорення та мети політик-

адресат може активізувати той чи інший вид оцінювання: емоційний чи раціональний.

У зв'язку з цим можна стверджувати, що в системі політичної комунікації парламентський дискурс дедалі помітніше впливає як на основні інформаційно-організаційні чинники розвитку політичної системи, так і на зміст електоральної свідомості та, відповідно, позицій громадян в період виборчих кампаній. При цьому виникає потреба вдосконалення організаційного забезпечення парламентського дискурсу з метою підвищення відкритості й публічності парламентської комунікації та зміцнення комунікативних зв'язків з іншими гілками державної влади.

Список використаних джерел

1. Баранов А.Н. Лингвистическая теория аргументации (когнитивный подход) / А.Н. Баранов. – М. : Наука, 1990. – 253 с.
2. Ганжуров Ю. Парламентський дискус в публічних комунікаціях / Ю. Ганжуров // Політичний менеджмент. – 2005. – №6. – С.103-113.
3. Грачев М.Н. Политическая коммуникация / М.Н. Грачев // Вестн. Рос. ун-та дружбы народов. – Серия : Политология. – 1999. – № 1. – С. 24-39.
4. Грачев М.Н. К вопросу об определении понятий «политическая коммуникация» и «политическая информация» / М.Н. Грачев // Вестн. Рос. ун-та дружбы народов. – Серия : Политология. – 2003. – № 4. – С. 34-42.
5. Демьянков В.З. Интерпретация политического дискурса в СМИ / В.З. Демьянков // Язык средств массовой информации : учеб. пособие для вузов / под ред. М. Н. Володиной. – М., 2008. – С. 374-393.
6. Денисюк, С.Г. Технологічні виміри політичної комунікації : монографія / С.Г. Денисюк. – Вінниця : ВНТУ, 2010. – 276 с.
7. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен : монографія / за заг. ред. І.С. Шевченко. – Х. : Константа, 2005. – 356 с.
8. Желтухина М.Р. Тропологическая суггестивность мас-медиального дискурса: о проблеме речевого воздействия тропов в языке СМИ : монография / М.Р. Желтухина. – М. : Из-во ВФ МУПК, 2003. – 656 с.
9. Желтухина М.Р. Комическое в политическом дискурсе конца XX века / М.Р. Желтухина. – М. : Из-во ВФ МУПК, 2000. – 264 с.

10. Ирхин Ю.В., Зотов В.Д., Зотова Л.В. Политология : учебник. – М. : Юристь, 2002. – 511 с.
11. Кузьмин П.В. Дискурс как способ политической деятельности / П.В. Кузьмин // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского, Серия: философия. Том 19(58). – Симферополь, 2006. – №2. – С.222-227.
12. Лассуэлл Г. Язык власти / Г. Лассуэлл // Политическая лингвистика. – Вып. 20. – Екатеринбург, 2006. – С. 264-279.
13. Михалева О.Л. Политический дискурс: способы реализации агональности / О.Л. Михалева // Построение гражданского общества: материалы междунар. гуманитар. конгресса «Русский язык: его современное состояние и проблемы преподавания». – Иркутск : Изд-во Ирк. гос. пед. ун-та, 2002. – Ч. 3. – С.96-105.
14. Павлуцька В.О. Політичний дискурс: особливості та функції / В.О. Павлуцька // Вісник Житомирського державного університету. Випуск 39. Філологічні науки. – Житомир, 2008. – С. 218-221.
15. Переверзев Е.В., Кожемякин Е.А. Политический дискурс: многопараметральная модель / Е.В. Переверзев, Е.А. Кожемякин // Вестник ВГУ, Серия: лингвистика и межкультурная коммуникация. – Белгород, 2008. – №2. – С.74-79.
16. Политические коммуникации / Под ред. А.И. Соловьева. – М. : Аспект Пресс, 2004. – 332 с.
17. Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. – К. : Парламентське видавництво, 2011. – 808 с.
18. Почепцов Г.Г. Теория коммуникации / Г.Г. Почепцов. – М.: Рефлбук ; Ваклер, 2001. – 651 с.
19. Русакова О.Ф., Максимов Д.А. Политическая дискурсология: предметное поле, теоретические подходы и структурная модель политического дискурса / О.Ф. Русакова, Д.А. Максимов // Полис. – 2006. – № 4. – С. 26-43.
20. Хабермас Ю. Моральное сознание и коммуникативное действие / Пер. с нем. под ред. Д. В. Складнева, послесл. Б.В. Маркова. – СПб.: Наука, 2000. – 380 с.
21. Шварценберг Р.-Ж. Политическая социология : пер. с фр. /Р.-Ж. Шварценберг. – М., 1992. – Ч. 1. – 180 с.
22. Шейгал Е.И. Семиотика политического дискурса / Е.И. Шейгал. – М.: ИТДГК «Гнозис», 2004. – 326 с.

Ірина Цікул

ПРИНЦИПЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЕВРОИНТЕГРАЦИОННОГО ПАРЛАМЕНТСКОГО ДИСКУРСА

Парламентский дискурс, исходя из четких признаков субъектности, типологических особенностей и информационных классификаторов составляет устоявшуюся в плане исследования истории парламентаризма категорию и динамическую составляющую законодательного процесса в структуре политической коммуникации. Анализ и обобщение научных подходов к определению содержания понятия «парламентский дискурс» позволило выделить данный тип в качестве разновидности политического дискурса. В статье автор, на основе раскрытия содержания понятия, установления пределов, выявления и обобщения признаков, а также очерчивания особенностей парламентского дискурса, определяет принципы формирования евроинтеграционного парламентского дискурса.

Ключевые слова: демократизация, политическая коммуникация, дискурс, политический дискурс, парламентский дискурс.

Iryna Tsikul

PRINCIPLES OF PARLIAMENTARY EUROPEAN OF THE PARLIAMENTARY DISCOURSE ON EUROPEAN INTEGRATION

The present study analyzes clear subjectivity, typological features and information classifiers grounds of parliamentary discourse as an established category and dynamic component of the legislative process in the structure of political communication in terms of parliamentarism history research. The focus of the study revolves around analysis and synthesis of scientific approaches to the determination of «parliamentary discourse», enabling the author to single out this type as a form of the political discourse. The body of the article goes on to discuss the problem of parliamentary discourse essence, its delineation, identification and synthesis of its markers, defines the principles of European integration parliamentary discourse, various discourse genres and their characteristic structures.

Keywords: democratization, political communication, discourse, political discourse, parliamentary discourse.

Наукове видання

Міністерство освіти та науки України
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Кафедра політології та державного управління
Буковинський політологічний центр

ПОЛІТОЛОГІЧНІ ТА СОЦІОЛОГІЧНІ СТУДІЇ

Збірник наукових праць

Том XII

Тематичний випуск

Політичні виміри процесів європейської інтеграції

Науковий редактор *А.М. Круглашов*

Коректор *Мирослава Токарюк*
Комп'ютерна верстка *Світлани Жукової*

Формат 60х84/16. Умовн. друк. арк. 32,78.
Наклад ??? прим. Зам. № 876.

Політологічні та соціологічні студії. Т. XII. Політичні вимі-
П50 **ри процесів європейської інтеграції : зб. наук. праць / наук. ред.**
А.М. Круглашов. – Чернівці: Букрек, 2013. – 564 с.

ISBN 978-966-399-534-2

До збірника наукових праць, присвяченого 15-річчю кафедри політології та державного управління, увійшли статті дослідників, присвячені політичним вимірам процесів європейської інтеграції. Автори звертаються до аналізу методологічних проблем вивчення та викладання євро інтеграційних процесів, інституціональних та функціональних вимірів європейської політики, національних особливостей європейських інтеграційних процесів та місця України в єроінтеграційних процесах.

Видання розраховане на науковців, викладачів, державних службовців, аспірантів і студентів-політологів, державних управлінців, соціологів, міжнародників, істориків, усіх, хто цікавиться проблемами європейської інтеграції.

УДК 321.01.:316

ББК 66.0.+60.5